

megjelölésével), illetve ennek tanácsadó szervei és kutatóintézetei.

2. A rendszer funkcionális intézményei.

2.1 Központi szint

2.11 Tudományterületeket gondozó intézmények (országosan 20–30 intézmény). Feladataik: a rendszer egészének szükségleteit szem előtt tartva, a primér dokumentumok állományépítési politikájának kialakítása és gondozása az érintett tudományterületen, majd ennek alapján – kooperációban végzett – állománygyarapítás, feltárás, másodlagos dokumentumok készítése és terjesztése, kurrens bibliográfiai szolgáltatás, esetenként retrospektív bibliográfiák kiadása, nemzetközi kapcsolatok fenntartása.

2.12 Központi funkcionális intézmények meghatározott dokumentumtípusok gyűjtésére és a gyűjteménybázison kiépíthető központi szolgáltatások nyújtására.

2.2 Területi szint. Ennek élén a vajdasági tájékoztató intézmények állnának, a hozzájuk csatlakozó intézményhálózat pedig a közigazgatás szerkezetét követve hierarchizálna.

2.3 Ágazati szint: itt a vezető intézmények szerepét az iparági (tudományági) tájékoztató intézmények töltenék be, az intézményhálózat pedig az adott iparág (tudományág) szerkezetéhez igazodna.

Az egyes szintek között – és az egyes szinteken belül – természetszerűen ki kell építeni az elvszerű irányítási-koordinálási, módszertani-gondozási és szolgáltatási kapcsolatokat.

Ami a nemzeti és a nemzetközi gyakorlatban egyaránt használható információs *termékeket és nyelveket* illeti, a bizottság részben a fennálló nehézségekre hívta fel a figyelmet, részben pedig a következőképpen foglalt állást:

a bibliográfiai leírások nemzetközi egységesítése a közeljövőben megoldható kérdésnek látszik, s így természetszerűen a SINTO-nak is fokozatosan át kell térnie a nemzetközileg szabványosított gyakorlatra,

az információkereső nyelvek problémája sokkal bonyolultabb, s jelenleg nincs más lehetőség, minthogy a SINTO *átfogó nyelvként* az ETO-t alkalmazza, a részterületeken pedig megfelelő deskriptoros keresőnyelveket fejlesszen ki.

A műszaki bázis megteremtését illetően a *Światowid*-bizottság az általában szokásosnál tágabban fogalmaz, minthogy a számítógépes technikára való áttérés kérdéseinek kivül állást foglal a korszerű elhelyezés, a reprográfia és a távközlés megteremtésének kérdéseiben is, sőt pl. az elhelyezést elsődlegesen megoldandó

problémaként kezeli. A számítógépes technika, a reprográfia és a távközlés kiépítése egymással szoros kapcsolatban szerepel, mégpedig úgy, hogy a bizottság gazdaságosan működtethető központ-centrikus megoldásokat sugall. A teljes kiépítés időszakát a kilencvenes évekre, illetve az ezredfordulóra helyezi. A teljeskörű áttérést komplex, tehát minden intézménytípust és minden számba jövő tevékenységet átfogó modelleken javasolja kikísérletezni.

A bizottság által megjelölt kutatási feladatok alap kutatásokra és alkalmazott kutatásokra (fejlesztésre) tagolódnak. Az alap kutatások terén a tájékoztatói rendszerek hazai és nemzetközi fejlődésével kapcsolatos prognosztikus kutatásokat, a szervezés- és működésméleti kutatásokat, valamint a nyelvészeti kutatásokat emeli ki a jelentés. Az alkalmazott kutatások (a fejlesztés) terén a következőkre kell koncentrálni:

a felhasználók igényeinek és szükségleteinek vizsgálata,

az információs állományok szerkezetének és nagyságának vizsgálata,

az optimális információs technológiák kutatása,

a SINTO átfogó információkereső nyelvvel kapcsolatos kutatások,

speciális indexelő és információkereső nyelvek kidolgozása,

a SINTO intézményhálózatának elemzése egyszeri nyilvántartásbavétellel,

a reprográfiai és mikroreprográfiai technika fejlődési trendjeinek kutatása és adaptálása,

az automatizált információkereső rendszerek fejlődési trendjeinek figyelemmel kísérése,

az információáramlás vizsgálata a SINTO intézményei között,

a tájékoztatóval kapcsolatos jogtudományi kutatások.

/Przegląd Biblioteczny, 43. köt. 1. sz. 1975. p. 3–28./

Futala Tibor

SSIE: egyedülálló adatbázis

A kutatások tervezésénél nemcsak azt fontos tudni, hogy eddig mi történt (mit kutattak és mit publikáltak), hanem azt is, hogy folyamatosan milyen témákat kutatnak. Az Egyesült Államokban ezen az utóbbi területen a *Smithsonian Institute* (Washington) folytat információs tevékenységet. Szolgáltatásai SSIE (*Smithsonian Science Information Exchange – Smithsonian Intézet Információs Szerve*) néven ismertek.

Adatbázisa, amit folyamatosan kiegészít, 100 000 folyamatban lévő állami- és magánkutatásra terjed ki. Egy-egy kutatás bejelentése és nyilvántartása a következőket foglalja magába: cím; a pénzügyi támogatás forrása; a kutató neve; a kutatás helye; tervezett időhatárok; anyagi és egyéb ráfordítások. Ezeket az adatokat egy 200 szavas referátum kíséri, amit a kutatás vezetője készít a kutatás céljáról, módszereiről stb. Az adatokat IBM számítógéppel dolgozzák fel.

Az indexeléshez saját – 25 év során kifejlesztett és állandóan finomított – hierarchikus osztályozási rendszerüket használják. A kutatásokat átlag 10 sorozat hierarchikus fogalommal, vagy 30–40 önálló index fogalommal indexelik, a fogalmakat pedig kódolják.

A keresésre két lehetőség van. Az egyiknél az érdeklődő – még aznap – megkapja a megadott témára vonatkozó kutatások számítógéppel kiírt jegyzékét. A másik esetben a felhasználó on-line rendszer útján (video terminállal) lép kapcsolatba az adattárral, közben módosíthatja, bővítheti vagy szűkítheti kérdését, s csak „beszélgetése” végén iratja ki a szükséges adatokat.

Az adattár igen rugalmas. A keresés nemcsak tárgykörök, hanem a kutató neve, a kutatási helyek stb. és különböző kombinációk szerint is elvégezhető.

Az SSIE központi adattárának használata a következő célokat szolgálja;

1. tájékoztat bármely területen a folyamatos kutatásokról;
2. lehetővé teszi a felesleges ismétlések elkerülését az új kutatások tervezésénél;
3. elősegíti a pénzügyi támogatásokra és a szerződésekre vonatkozó javaslatok elkészítését;
4. a kiválasztott kutatási területeken hozzájárul a trendek és a változások megállapításához;
5. forrásanyagokat nyújt a technológiák értékeléséhez;
6. ösztönző ötleteket ad az új kutatásokhoz és fejlesztési tervekhez;
7. áttekinthetővé teszi a hosszú lejáratú tervezéshez az anyagi eszközökre vonatkozó követelményeket;
8. kutatási területenként lehetővé teszi a kutatók közti kapcsolatokat.

Az SSIE ezenkívül szakterületenként referátumokkal és indexekkel kiegészített jegyzékeket is készít a folyamatos kutatásokról (amelyeket a Government Printing Office = Állami Kiadóhivatal) terjeszt és rendszeresen megjelenteti a tevékenységére vonatkozó híreket és közleményeket tartalmazó körleveleit.

*/Government Publications Review, 1. k. 2. sz. 1973.
p. 209–212./*

Balázs Sándor

Nemzeti Információs Felvilágosító Központ

A *Library of Congress* keretében 10 évvel ezelőtt alakult meg a *National Referral Center for Science and Technology (NRCST)*. A cikk az elmúlt évtized tapasztalatainak kritikai elemzése.

A központ nem önfenntartó, kormánytámogatást kap, szolgáltatásai díjtalanok, kivéve kiadványait.

Tevékenység

A központnak három feladata van, mégpedig:

- a műszaki–tudományos területen minden jelentős USA forrás számbavétele;
- a műszaki–tudományos területen dolgozó intézmények és egyének kívánságra történő tájékoztatása ezekről a forrásokról;
- a műszaki–tudományos forrásokról útmutatók, címjegyzékek és más összeállítások kiadása.

Az információs forrást a legtágabb értelemben veszik, beleértik mindazon könyvtárakat, szolgáltatásokat, szervezetet, központot, vagy akár személyt, ahonnan műszaki–tudományos információ beszerezhető. A második feladatot a Központ „clearing-house”-szerűen látja el: a kérdésekre nem maga válaszol, hanem a megfelelő forráshoz irányít. A harmadik szolgáltatás lényegében a központ tájékoztató-irányításának a kiterjesztése. Célja, hogy megismertessen a létező forrásokkal és ezzel is csökkentse az egyedi kéréseket. A tapasztalat szerint a kiadványok ösztönöztek a megkeresésekre.

Problémák

Legnehezebb meghatározni mi értendő információs forrás alatt. A meghatározásnak flexibilisnek kell lennie és a formálistól, a megszokottól eltérőnek. A Központ célja nem a meglévő szolgáltatások megismertlése a használó és az adott speciális szolgáltatás között. A számbavételhez minden részletre kiterjedő pontos definícióra és leírásra van szükség. Ebből a célból a kiküldött kérdőívek a lehető legteljesebb részletességre törekszenek: milyen információ áll rendelkezésre, hogyan használható, hogyan lehet hozzáférni, mennyibe kerül stb. Eleinte sok volt a félreértés, amit sikerült később kiküszöbölni.

A második, nagyobb probléma teljes egészében sohasem oldható meg: nevezetesen azt megérteni, hogy a Központ csak irányít, eligazít, de maga nem ad sem információt sem bibliográfiát. Tehát nem referenz központ.